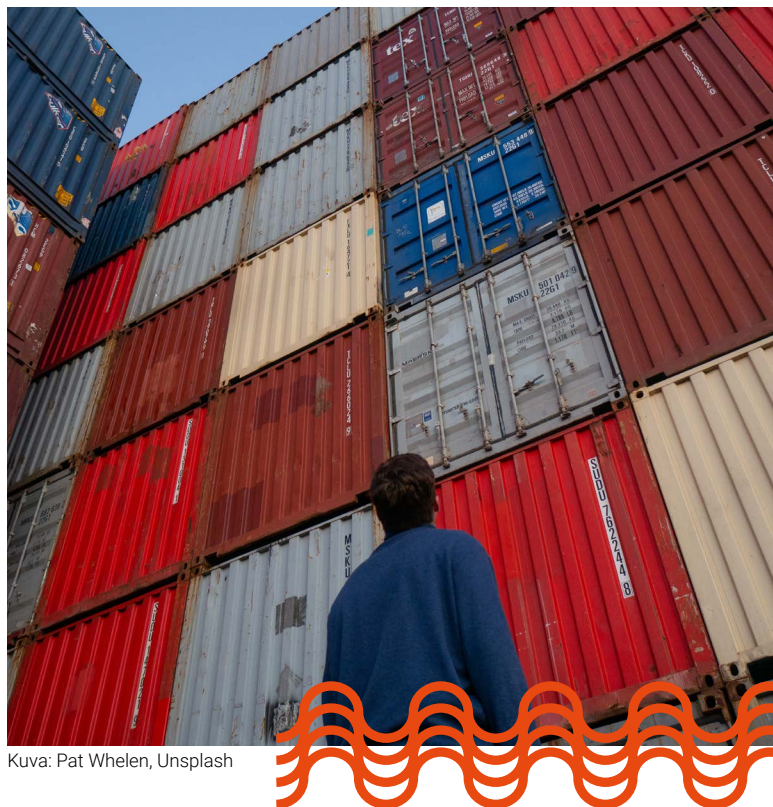

Venäjän-kauppa toimialoittain

Yleisesti ottaen Suomi on tuonut Venäjältä raaka-aineita ja välituotteita ja jatkojalostanut niistä korkeamman jalostusasteen tuotteita vientiin. Venäjän-kauppa koostui suurelta osin tavaravienistä ja -tuonnista, josta valtaosasta vastasi teollisuuden toimialat. Palveluvienti ja -tuonti vastasivat tavarakauppaa huomattavasti pienemmästä osasta, vaikka joillekin toimialoille palveluiden Venäjän-kauppa on ollut kohtalaisen tärkeää.

JOHDANTO

Tullin tietojen mukaan maaliskuussa viennin arvo Venäjälle oli tippunut 42 prosenttia. Tuonnin arvo oli kuitenkin kasvanut 61 prosenttia. Vienti- ja tuontihinnat ovat nousseet alkuvuonna voimakkaasti ja tämä vaikuttaa paljon arvolukuihin. Vielä maaliskuussa kauppa Suomen ja Venäjän välillä ei kuitenkaan ollut romahtanut. Arviomme mukaan Venäjän-kauppa tulee kuitenkin supistumaan

Kuva: Pat Whelen, Unsplash

selvästi jo vuoden ensimmäisellä puoliskolla, kun vanhat sopimukset raukeavat ja yritykset sopeutuvat uuteen tilanteeseen. Vuoden loppun mennessä Venäjän-kauppa on näivettynyt lähes täysin.

Kevään ennusteessamme arvioimme, että koko kansantalouden tasolla sota Euroopassa tulee laskemaan

TAULUKKO 1. OSUUS TOIMIALAN ULKOMAANKAUPASTA – TAVARAT

	C10	C16	C17	C19	C20	C22	C24	C26–C27	C28
Vienti	6,0 %	0,7 %	4,3 %	6,9 %	7,5 %	8,6 %	6,3 %	2,6 %	8,0 %
Tuonti	3,3 %	37,4 %	25,9 %	55,3 %	18,3 %	9,8 %	31,4 %	2,9 %	0,3 %

Lähde: Tulli, Labore

TAULUKKO 2. VENÄJÄN-KAUPAN OSUUS TOIMIALAN ULKOMAANKAUPASTA – PALVELUT

	SB	SC	SD	SI	SJ	SK
Vienti	8,1 %	2,3 %	18,3 %	2,0 %	2,0 %	0,8 %
Tuonti	0,4 %	3,1 %	1,0 %	0,2 %	0,5 %	1,4 %

Lähde: Tilastokeskus, Labore

talouskasvua noin 1,5–2,0 prosenttiyksikköä. Myös muut tahot ovat esittäneet samansuuruisia arvioita. Tämä supistuminen ei jakaudu tasaisesti Suomen talouteen vaan tietyillä aloilla Ukrainan sodan vaikutus on suurempi. Tekstissä keskitytään niin sanottuihin suoriin vaikutuksiin, joilla viitataan Venäjän-kaupan tyrehtymisestä aiheutuvaan liiketoiminnan supistumiseen. Tekstissä esitellään, mitkä toimialat ovat riippuvaisia Venäjän-kaupasta.

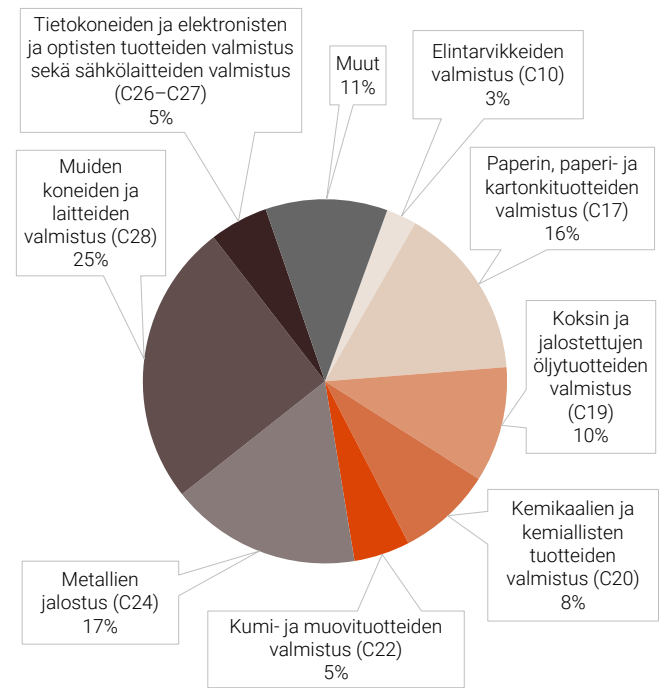
Vuonna 2021 Tilastokeskuksen mukaan Suomen viennistä Venäjälle palveluiden osuus oli reilut 10 prosenttia ja tuonnista noin 4 prosenttia. Tavaroiden vienti ja tuonti muodostivat siis valtaosan Venäjän-kaupasta (90 ja 96 prosenttia). Koko Suomen tavaraviennistä Venäjälle suuntautui noin 5,5 prosenttia ja palveluviennistä Venäjä muodosti noin 1,8 prosenttia. Kaikesta tavaratuonnista Venäjän osuus oli 11,5 prosenttia ja palvelutuonnista 1,2 prosenttia. Tavaravienti jakautui Tullin tietojen mukaan niin, että valmistavan teollisuuden (C) osuus oli noin 74 prosenttia ja tukku- ja vähittäiskaupan (G) 10 prosenttia. Merkittävä osuus oli myös toimialalla tuntematon (X), noin 14 prosenttia. Tavaratuonnista teollisuuden (C) osuus oli noin 70 prosenttia, sähkö, kaasu ja lämpöhuollon (D) noin 8 prosenttia sekä tukku- ja vähittäiskaupan (G) noin 18 prosenttia. Valtaosasta tavaratuonnista ja -viennistä vastasivat siis teollisuuden alat, joita tarkastellaan seuraavaksi yksityiskohtaisemmin.

VENÄJÄN-KAUPPA – TAVARAT TOIMIALOITTAIN

Useat teollisuuden toimialat ovat osallistuneet Venäjän-kauppaan. Vuonna 2021 Tullin tietojen mukaan suurin viejä oli muiden koneiden ja laitteiden valmistus (C28), kuten kuvioista 1 ilmenee. Seuraavaksi suurimmat olivat metallien jalostus (C24) ja paperinteollisuus (C17), suunnilleen samansuuruisilla osuuksilla. Merkittäviä aloja olivat myös kemikaalien valmistus (C20), kumi ja muovituotteiden valmistus (C22) ja elintarviketeollisuus (C10). Myös öljytuotteiden valmistuksella oli huomattava osuus tavaraviennistä.¹ Ryhmä muut pitää sisällään kaikki teollisuuden toimialat, joita ei ole erikseen esitetty kuviossa. Myös sillä oli merkittävä osuus tavaraviennistä.

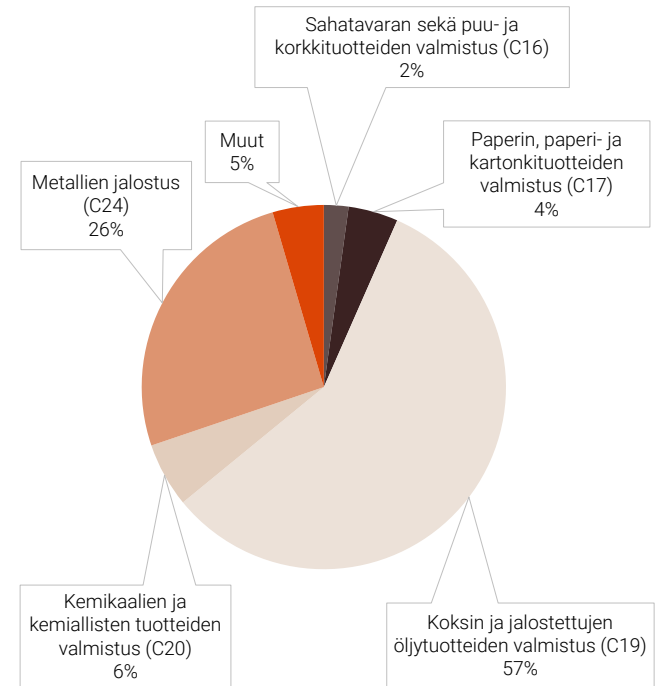
Kuviossa 2 on esitetty tavaratuonnin jakautuminen eri toimialojen kesken. Ylivoimaisesti suurin tuoja oli toimiala öljyntuotteiden valmistus (C19) (arvioitu SITC luokituksen tietojen avulla), jonka osuus oli yli puolet tuonnista. Seuraavaksi suurin on metallien jalostus (C24), joka vastaa noin yhtä neljäsosaa. Yhdessä nämä alat vastaavat yli 80 prosentista teollisuuden tavaratuonnis-

KUVIO 1. ALATOIMIALOJEN OSUUS VALMISTAVAN TEOLLISUUDEN VIENNISTÄ VENÄJÄLLE 2021

Lähde: Tulli, Labore

KUVIO 2. ALATOIMIALOJEN OSUUS VALMISTAVAN TEOLLISUUDEN TUONNISTA VENÄJÄLTÄ 2021

Lähde: Tulli, Labore

ta Venäjältä. Merkittäviä yksittäisiä toimialoja tuonnissa ovat myös paperiteollisuus (C17), sahatavaran valmistus (C16) ja kemianteollisuus (C20). Muut toimialat vastavat vain 5 prosenttia teollisuuden tavaratuonnista. Toisin kuin tavaravienti, tuonti on keskittynyt suurelta osin vain harvalle toimialalle.

Kuviot 1 ja 2 kertovat siitä, mikä merkitys kyseisillä toimialoilla on koko talouden tai teollisuuden tuonnin ja viennin kannalta. Ne eivät kuitenkaan kerro suoraan miten merkittävä osa Venäjän-kaupalla on toimialan koko ulkomaankaupasta. Taulukossa 1 on esitetty tuonnin ja viennin osuudet toimialan koko viennistä ja tuonnista. Yleisenä havaintona todettakoon, että Venäjän viennin osuudet ovat selkeästi pienemmät kuin tuonnin osuudet. Poikkeuksen tekevät toimialat muiden koneiden ja laitteiden valmistus ja elintarviketeollisuus. Tästä huolimatta viennin osuudet eivät ole merkityksellisiä ja uusia markkinoita voi olla vaikea löytää nopeasti. Tietyille aloille tuonnin korvaaminen muualta on oletettavasti haastavaa ainakin lyhyellä aikavälillä.

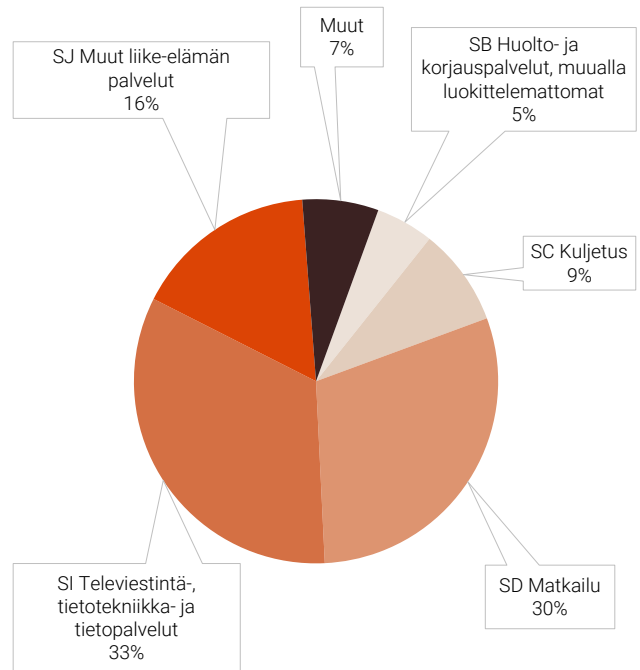
VENÄJÄN-KAUPPA – PALVELUT TOIMIALOITTAIN

Palveluiden osalta Venäjän-kauppa on huomattavasti vähäisempää tavaroihin verrattuna. Tietyille toimialoille palveluvienti ja -tuonti on kuitenkin ollut merkittävää liike-toimintaa. Kuvio 3 kuvaa palveluviennin jakautumista toimialoittain tai tarkemmin ottaen palveluerittäin Tilastokeskuksen tietojen pohjalta (huom. luokitus ei ole TOL2008 vaan Tilastokeskukselta saa tiedot palveluerittäin).

Selkeästi suurin palveluviennin osuus Venäjälle on vuonna 2020 ollut matkailulla (SD). Tämä erä on ollut vielä selvästi suurempi aiempina vuosina, koska vuonna 2020 koronapandemia vähensi turismia merkittävästi.² Merkittävän osuus palveluviennistä Venäjälle on ollut televiestintä- tietotekniikka- ja tietopalveluilla (SI). Toinen suuri ala on ollut muut liike-elämän palvelut (SJ), johon luetaan tutkimus- ja kehityspalvelut sekä asiantuntijoiden ja liikehallinnon konsulttipalvelut. Kuljetus-, huolto- ja korjauspalvelut (SB) ovat myös olleet merkittäviä palveluviennissä. Kaikkiaan palveluvienti on jakautunut suurelta osin vain muutaman keskeisen palveluerän kesken.

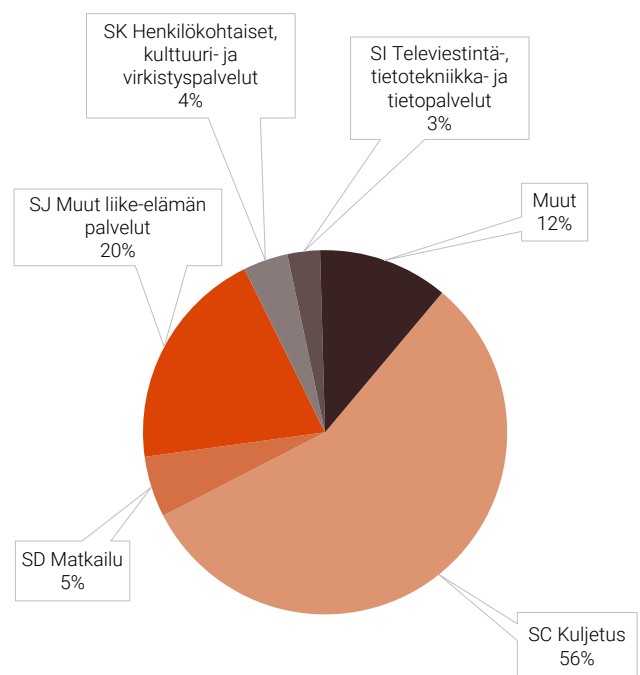
Palvelutuonnin osalta yli puolesta on vastannut kuljetus, kuten kuviosta 4 ilmenee. Toinen merkittävä ala on ollut muut liike-elämänpalvelut (SJ). Loput palvelutuonnista on jakautunut pienempiin eriin, mutta matkailu (SD) ja henkilökohtaiset, kulttuuri ja virkistyspalvelu (SK) sekä televiestintä, tietotekniikka ja tietopalvelut (SI) ovat olleet

KUVIO 3. OSUUS PALVELUVIENNISTÄ VENÄJÄLLE 2020

Lähde: Tilastokeskus, Labore

KUVIO 4. OSUUS PALVELUTUONNISTA VENÄJÄLTÄ 2020

Lähde: Tilastokeskus, Labore

muita eriä merkittävämpiä. Samoin kuin tavaratuonti, myös palvelutuonti on keskittynyt tietyille palveluerille. Palveluvienti taas on jakautunut useampaan erään, vaikka ei niin selkeästi kuin tavaravienti.

Taulukossa 2 on esitetty palveluviennin ja -tuonnin osuudet toimialan koko palveluviennistä ja tuonnista. Tavaravientiin verrattuna palveluviennissä Venäjän-kaupalla ei ole yhtä merkittäviä osuuksia. Poikkeuksena ovat matkailu (SD) sekä huolto- ja korjauspalvelut (SB), joissa palveluviennillä Venäjälle on ollut merkittävän osuus koko palveluviennistä. Palvelutuonnin osalta Venäjän-kaupalla on ollut merkittävä osuus vain kuljetuksessa (SC) ja sieläkin selkeästi alle 5 prosenttia.

LOPUKSI

Iso kuva on, että Venäjältä on tuotu Suomeen raaka-aineita ja välituotteita, joita on Suomessa jatkojalostettu ja viety muualle maailmaan. Venäjälle taas on viety merkittävästi investointitavaroita, esimerkiksi koneita ja laitteita. Näiden osalta korvaavia vientimarkkinoita lienee vaikea löytää nopeasti, esimerkiksi siitä syystä, että nämä tuotteet ovat usein asiakkaalle räätälöityjä. Venäjälle viedään myös kohtuullisen paljon valmistettuja tavaroita (esim. paperi), raaka-aineita (kuparikivi) ja kemian tuotteita. Oletettavasti näille tuotteille ei ole yhtä hankalaa löytää uusia vientimarkkinoita nyt, kun globaalikysyntä

on vahvaa. Tuonti voidaan korvata muualta, mutta tuontihinnat ovat tällöin korkeammat erityisesti kuljetuskustannusten vuoksi, sillä ne ovat lähtökohtaisesti sitä suuremmat mitä kauempaa tuotteita toimitetaan. Näin ollen on riski, että aiemmin Venäjältä raaka-aineita tuoneet yritykset kärsivät heikentyvästä kannattavuudesta.

Muilla aloilla palveluiden ja tavaroiden ulkomaankauppa ei ole ollut yhtä merkittävää kuin teollisuudessa (C). Venäjän-kaupan näivettyminen tulee kuitenkin näkyään tietyillä muillakin aloilla. Tällaisia ovat esimerkiksi tukku ja vähittäiskauppa (G), majoitus- ja ravitsemistointi (I), joille turismi on keskeistä, kuljetus ja varastointi (H) ja jossain määrin informaatio ja viestintä (J), joka tuottaa televiestintä, tietotekniikka ja tietopalveluita. ■

¹ Tulli ei julkaise koksien ja jalostettujen öljytuotteiden valmistuksen osalta lukuja. Tässä esitetyt luvut on saatu laskemalla Venäjälle vietyjen öljytuotteiden (tullin käyttämä luokitus SITC) arvo yhteensä. Laskemalla tämä summa ja muiden teollisuuden alojen vienti yhteen päästään lähelle Tullin ilmoittamaa koko teollisuuden (C) viennin arvo. Tästä syystä tässä esitetyt luvut ovat kuitenkin vain arvioita eri alojen vientiosuuksista. Sama koskee myös kuviossa 2 esitettyjä tuonnin lukuja.

² Palveluiden ulkomaankaupan osalta on käytetty Tilastokeskuksen tietoja ja vuotta 2020. Joltain osin koronapandemia on voinut sotkea toimialoittaisia osuuksia, mutta oletettavasti samat alat ovat olleet merkittäviä aikaisemminkin. Lisäksi esimerkiksi Venäjän osalta matkailuvienti ei oletettavasti palaa vuoden 2019 tasolle samoin kuin ei kuljetustuontikaan. Näin ollen vuosi 2020 kertonee kohtalaisesti sen, mitkä alat ovat edelleen riippuvaisia Venäjän-kaupasta.

LISÄTIETOJA

SAKARI LÄHDEMÄKI

erikoistutkija, ennustepäällikkö

040 940 2830

sakari.lahdemaki@labore.fi

www.labore.fi

